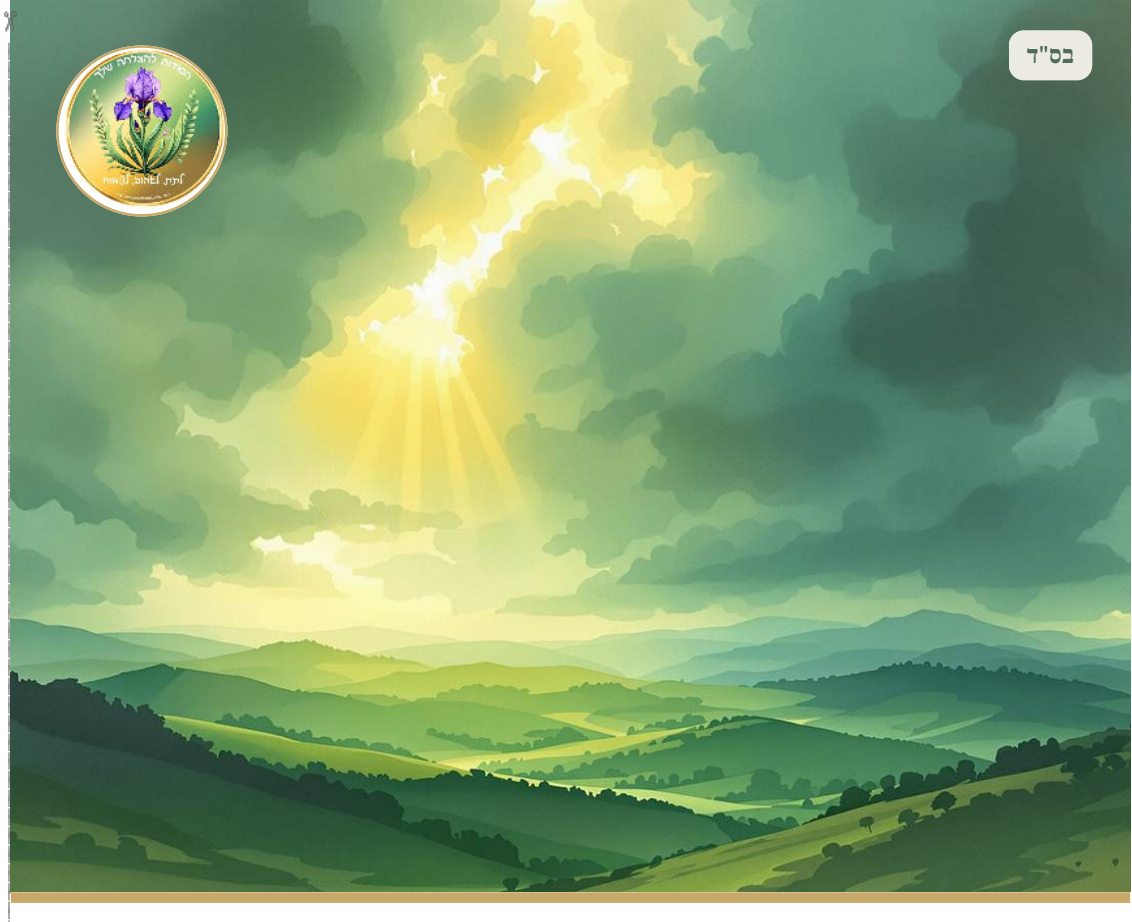

מעלת הצדקה

שיעורו של הגאון רבי בן ציון מוצפי שליט"א

הסודות להצלחה שלך

www.yoursuccesstoolbox.com

תוכן העניינים

הצדקה כהידמות לבורא (מידות הרחמים)	3
תפקיד הצדקה בהגנה רוחנית (לפני התפילה)	3
צדקה, זיכרון ולימוד תורה	4
זהירות מגזל – "צדקה הבאה בעבירה"	4
סיכום הסגולות המעשיות של מצוות הצדקה	4
1. טהרת הממון והמקור (למי אסור לתת)	6
2. הנהגות מעשיות בנתינה	6
3. כוונות קבליות ורוחניות	7
4. סגולות ורווחים רוחניים	7
5. אזהרות לעשירים וללומדים	7
עִנְיֵנֵי הַצְּדָקָה	10
הרה"ג מוצפי שליט"א – מעלת הצדקה וטוהר הממון	15
בס"ד ההלכות הידור צדקה הרב בן ציון מוצפי...	20
הידור במצווה ובצדקה	20
שיעור הצדקה (הכמות)	22
מקרים מיוחדים והצלה	22
פרסום והתפארות	23
בס"ד שיעורו של הרב בן ציון מוצפי מצוות...	23
התחרות בין האחים על אירוח האם	31
הנהגת הכבוד בבית	31

בס"ד

מעלת הצדקה

שיעורו של הגאון רבי בן ציון מוצפי שליט"א

1. התובנות, ההלכות והסגולות בנושא הצדקה והחסד הגאון רבי בן ציון מוצפי:

הגדרת הצדקה: מעבר לנתינת ממון

הרב מדגיש כי המושג "צדקה" רחב הרבה יותר מהעברת כסף מיד ליד. הוא כולל בתוכו כל פעולה של חסד עם הזולת:

עזרה פיזית: סיוע לאדם המוגבל בתנועתו (קשיי הליכה) או עזרה בסידור עניינים טכניים ובירוקרטיים לאדם שמתקשה בכך. מאור פנים: לעיתים תשומת לב ועזרה מעשית חשובות לאדם הרבה יותר מתמיכה כספית. על מי שעושה זאת נאמר "אשריו ואשרי חלקו".

- **הצדקה כהידמות לבורא (מידות הרחמים)**

הצדקה היא הדרך המעשית ביותר לקיים את הציווי "והלכת בדרכיו":

כפי שהקדוש ברוך הוא רחום, חנון וגומל חסדים, כך על האדם לפעול. הרב מציין שהצדקה היא ביטוי של רחמים על עניים, וזו הדרך שבה האדם זוכה לראות "פני שכינה", כפי שנאמר: "אני בצדק אחזה פניך".

- **תפקיד הצדקה בהגנה רוחנית (לפני התפילה)**

אחד החלקים המרכזיים בשיעור עוסק בכוחה של הצדקה "לנקות" את הדרך עבור התפילה:

גירוש מקטרגים: בשעה שאדם בא להתפלל, מקיפים אותו מזיקים ומקטרגים שנבראו מהעוונות שלו. אלו מנסים להזכיר את חטאיו ולחסום את תפילתו. הכנעה וביטול: הנתינה לצדקה לפני התפילה פועלת כנשק רוחני – היא מגרשת את

המקטרגים, מכניעה אותם ואף "מאבדת אותם מן העולם", כך שהתפילה יכולה לעלות ללא הפרעה.

- **צדקה, זיכרון ולימוד תורה**

הרב קושר בין עולם החסד לעולם הלימוד:

סגולה לזיכרון: נתינת צדקה מסייעת לאדם לזכור את מה שלמד. הקשבה לעני: הרב מצטט מהרס"ג כי אחת הסיבות שתפילה לא מתקבלת היא חוסר הקשבה לעני. אם אדם "אוטם אוזנו" מצעקת עני אמיתי, גם בשמיים עלולים לא לשמוע את קולו.

- **זהירות מגזל – "צדקה הבאה בעבירה"**

הרב מזהיר באריכות שאי אפשר לעשות חסד וצדקה כאשר הידיים מלוכלכות בגזל:

נקיון כפיים: כדי שהצדקה והתפילה יתקבלו, האדם חייב להיות נקי מחשש גזל (כמו שלמדנו מאיוב שהיה מחזיר עודף מעבר לנדרש כדי להתרחק מחשש גזל). רמאות מסחרית: הרב תוקף את שיטת המחירים של "19.90" או "מיליון ו-499 אלף", ורואה בכך סוג של אונאת דעת ורמאות המפריעה לקבלת התפילות. החמס מעכב: כפי שראינו אצל אנשי נינווה, הדבר המרכזי שגרם לקבלת תשובתם היה "וּמִן הֶחָמָס אֲשֶׁר בְּכַפֵּיהֶם". בלי להחזיר גזל, הצדקה לא תועיל.

- **סיכום הסגולות המעשיות של מצוות הצדקה**

התחום	כוחה של הצדקה
קבלת התפילה	מסלקת את המזיקים שנבראו מן החטאים, מסירה את המקטרגים ומסייעת שתפילתו של האדם תתקבל ברחמים וברצון.
לימוד התורה	מזככת את המוח, פותחת את הלב לחכמה ומסייעת לשמירת התורה והלימוד בזיכרון.
התרוממות רוחנית	מזכה את האדם להידמות לקדוש ברוך הוא במידת החסד והרחמים, ומרוממת את מדרגתו הרוחנית.
השכר הנצחי	

	מעלה את האדם למדרגת "אשרי חלקו", מזכה לראות פני שכינה ולזכות לשכר נצחי בעולם הבא.

קבלת התפילה מסלקת את המזיקים שנבראו מן החטאים, מסירה את המקטרגים ומסייעת שתפילתו של האדם תתקבל ברחמים וברצון.

לימוד התורה מזככת את המוח, פותחת את הלב לחכמה ומסייעת לשמירת התורה והלימוד בזיכרון.

התרוממות רוחנית מזכה את האדם להידמות לקדוש ברוך הוא במידת החסד והרחמים, ומרוממת את מדרגתו הרוחנית.

השכר הנצחי מעלה את האדם למדרגת "אשרי חלקו", מזכה לראות פני שכינה ולזכות לשכר נצחי בעולם הבא.

תוספת בנושא הצדקה משיעור חדש:

1. טהרת הממון והמקור (למי אסור לתת)

- הימנעות מתרומות ה"ערב רב": הקדוש ברוך הוא הזהיר את משה לא לקחת אפילו פרוטה מהערב רב לבניית המשכן, כי תרומה מאנשים שאינם ראויים גורמת לחורבן הבית.
- בנייה על ידי יהודים: יש עניין גדול שדברי קדושה (כמו ארון קודש או מקוואות) ייבנו ויוקמו על ידי יהודים יראי שמיים ולא על ידי גויים, כדי שהקדושה תישמר.
- צדקה מכסף גזול: אסור להקים בתי כנסת על קרקע גזולה או להשתמש בדרכי רמאות להשגת כספי צדקה. תפילה במקום שנבנה בגזל מעוררת קטרוג ואינה מתקבלת.
- איסור רמאות בהתרמות: אסור לשקר כדי להוציא כסף מאנשים (למשל, להגיד שהכסף ל"כלה יתומה" כשזה למטרה אחרת). זה נחשב גזל והקדוש ברוך הוא לא חפץ בצדקה כזו.

2. הנהגות מעשיות בנתינה

- נתינה לפני שהעני מבקש: הדרגה הגבוהה היא להכין את הכסף מראש. "ויהיה מעשה הצדקה שלום" – כשהכסף מוכן אצלך עוד לפני שהעני בא, אתה מונע את הבושה ועושה שלום.
- נתינה מידית: אסור להשתהות. הרב מזכיר את נחום איש גם זו שביקש מהעני לחכות עד שיפרוק את החמור, ובינתיים העני מת. יש לתת מיד כפי שנאמר "עשו צדקה".
- מאור פנים ופיוס: הנותן פרוטה לעני מתברך ב-6 ברכות, אבל המפייסו בדברים (מדבר על לבו בנעימות) מתברך ב-11 ברכות (סה"כ 17).
- צדקה בסתר: הרב מספר על אביו של ה"בן איש חי" שהיה מתחפש לאדם פשוט כדי לחלק כסף לעשירים שירדו מנכסיהם, כדי שלא יתביישו.

3. כוונות קבליות ורוחניות

- הצדקה כפעולה שלום: הצדקה עושה שלום בין העני לקדוש ברוך הוא, כי היא משככת את הטענות של העני על גורלו.
- שם הוי"ה בנתינה: בנתינת הצדקה יש לכוון ליצירת שם ה' (י' – המטבע, ה' – חמש אצבעות הנותן, ו' – הזרוע המושטת, ה' – אצבעות העני המקבל).
- הידמות לבורא: כשאדם נותן צדקה למטה, הקדוש ברוך הוא נותן "צדקה" לשכינה (רחמים על חולים ואסירים).
- צדקה לעילוי נשמת המתים: נדר צדקה עבור נפטרים (במיוחד ביום כיפור) מציל אותם מדינה של גיהינום.

4. סגולות ורווחים רוחניים

- עת רצון לתפילה: כשעולה בדעתך רעיון למצווה גדולה או שבאה לידך צדקה הגונה לעני ראוי – זו "עת רצון". מיד אחרי הנתינה זה הזמן לבקש על מה שצריך והתפילה תתקבל.
- "צדקתו עומדת לעד": בניגוד למצוות אחרות שחטא עלול "לכבות", עבירה אינה מכבה צדקה. צדקה שניתנה כראוי בסתר נשארת לזכות האדם לנצח.
- הוספת חיים: הרב מביא את סיפורו של בנימין הצדיק, שזכות החייאת אלמנה ושבעת בניה הוסיפה לו 22 שנות חיים (לפי חישוב של זכויות וברכות).

5. אזהרות לעשירים וללומדים

- עשיר מכחש: הקדוש ברוך הוא שונא עשיר שמעמיד פני עני כדי להתחמק מנתינה, או עשיר שגונב דברים קטנים (כמו מסטיק בסופר) למרות עושרו.
- צדקה של תלמיד חכם: תלמיד חכם שקיבל כסף כדי שיוכל ללמוד תורה, אסור לו לתת את הכסף הזה לאחרים, כי הכסף ניתן לו על דעת שישמש לפרנסתו ופרנסת ביתו בלבד.

הרה"ג מוצפי שליט"א – כללי יסוד בדיני ממונות וצדקה כלל ראשון: ממון שאין לו תובעים, אין בו איסור. כגון מתנות כהונה, שיכול לתת לאיזה כהן שירצה. המפקיד אצל אדם צדקה ולא פירש, הצדקה יכולה להינתן לכל מטרות הצדקה. וכן אם האדם ייחד מעות בצד, כגון פדיון כפרות. המחנה אפרים כותב שכדי לצאת ידי שמיים, אז ייתן. אדם שחיבל במתנות כהונה לא חייב לשלם. ולמדנו זאת מהפסוק "כי יתן איש אל רעהו כסף או כלים לשמור" – שאין חיוב. כלל שני: אדם שנתן כסף ואמר שיהיה לעניים. אמר רב יוסף: "אנן יד עניים אנן" (אנו משמשים כיד העניים), ולכן ייתן הכסף לעניים. כלל שלישי: כשאדם נותן כסף זה לצדקה או לעניים ונתן ביד הגבאי, לא יכול לבקש את הכסף בחזרה מהגבאי.

דיני גבאי קופות צדקה והקדש אם נתן צדקה לגבאי והכסף נגנב מהגבאי, ההלכה היא שאם אמר הנותן לגבאי "תן לעני פלוני" ונגנב – אז הגבאי חייב. אבל אם נותן הצדקה לגבאי ולא פירש, ונגנב מהגבאי, אז פטור מהגניבה. קופות צדקה שונות בבית כנסת או בבית, אפילו שכתוב על הקופה ישיבה מסוימת, ולא באים לרוקן אותן – הדין הוא שיכול לחלקן למי שירצה, מדין שומרים. וכן כתבו האבני נזר והמהרש"ם. מה הדין אם אמר שרוצה לאסוף כסף עבור בניית מקווה ולמכור לשם כך ספרי קודש, האם מותר? אלו ספרים ישנים שלא משתמשים בהם; לעניין מקווה – לא, אבל לבית כנסת יכול למוכרם. בא האדמו"ר מקלויזנבורג צאנז זצוק"ל ופסק שלפי זה יהיה מותר למכור לצורך בניית בית כנסת. וכן אם יש תלמיד חכם מופלג שמטופל בילדים והוא עני מרוד, והחכם דומה לכלה – גבאי שמכריז על צדקה "עבור כלה יתומה" וכוונתו לאותו תלמיד חכם שדומה לכלה, אסור לעשות כן, כיוון שזה שקר והטעייה, אף על פי שייתנו הקהל יותר כסף.

סדר דין קדימה בצדקה (למי נותנים קודם) עד גיל 6 האב מחויב לפרנס את ילדיו, ומעבר לכך זה נחשב צדקה גמורה. ואם הוריו עניים נזקקים וילדיו גם זקוקים, יכול לתת חצי לילדיו וחצי להוריו. השולחן ערוך כותב שסדר הקדימות בצדקה זהה לסדר הירושה, והוא כדלקמן: 1. קודם האיש חייב במזונות אשתו, כפי שהתחייב

בכתובה. 2. חייב לבניו ובנותיו הקטנים עד גיל 6. 3. אחרי זה – הוריו הנזקקים. 4. אחרי ההורים – ילדיו שמגיל 6 ומעלה. 5. אחרי הילדים – בני בנים. 6. אחריהם – בני הבנות. 7. אחריהם – האחים שלו. 8. אחריהם – הדודים מצד האב או מצד האם. 9. אחריהם – בני הדודים.

ירושה, מחלוקות בייעוד הכסף ומטרות הצדקה הגבוהות ביותר מעשה באדם לפני מותו שאמר שרוצה להקדיש את ביתו לבית כנסת או בית מדרש ללימוד תורה, האם היורשים חייבים למלא את בקשתו? לפי ההלכה, כיוון שלא עשה פעולה הלכתית (כמו צוואה), היורשים פטורים מלמלא בקשתו. אדם שנתן מעות לגבאי ואמר לו "מעות אלו לצדקה", ואחד אומר שניתן לעניים ואחד אומר לתשמישי מצווה וקדושה (צורכי מצווה כגון מזגנים, תאורה, או תיקון הדרכים) – מה עושים בכסף? בדבר זה יש מחלוקת גדולה: מהר"י מיגאש אומר שיכול לתת רק לעניים. האור זרוע אומר לצורכי מצווה, אבל לא לצורכי רבים. התוספות, הרשב"א, הרא"ש ומרן כותבים שיכול לתת את המעות גם לצורכי רבים, כיוון שלא פירש מאמרו.

מה המצווה הגדולה ביותר לאחר פדיון שבויים? למה ייתן האדם כסף כדי שיהיה לו נחת רוח לאחר 120? להקים ישיבה וכולל אברכים להלכה, כדי שיפסקו לרבים. וכך כתב הרב מנשה קליין זצוק"ל, כיוון שהפסוק אומר: "אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי". וכותב חכם בן ציון אבא שאול זצוק"ל, שייתן מעות לאבא לילדים קטנים שאין לו אפשרות לפרנסם ולשלם את דמי לימודם – מעלתו גבוהה מאוד.

הלכות נוספות וענייני כוונה אדם שנידוהו בחלום צריך 10 שיתירו את נדרו. הרדב"ז זצוק"ל שואל האם כשנותן צדקה צריך לומר בפיו "הרי זו צדקה", או שלא צריך? הוא פוסק שלא צריך להגיד. כיוון שהכסף צריך להגיע לעני, וכשהגיע לעני אזי קיים את המצווה מכיון שהעני נהנה. ועוד ראיה של הרדב"ז זצוק"ל: כיוון שבצדקה אפשר לנסות את הקב"ה מפני תקנת העניים (שהקב"ה אוהב את העניים),

בעצם הנתינה לעני עשית מצווה. זהו בין אדם לחברו, שגרמת לעני הנאה. ירמיה הנביא כשהושלך לבור וזרקו עליו אבנים, אמר וביקש מהקב"ה שיכשילם בבני אדם שאינם מהוגנים; מכאן שעצם הנתינה היא המצווה, ולא צריך לפרש בפיו.

שהקב"ה יזכנו לתת צדקה לעניים הגונים.

הָרַב הַגָּאוֹן מוּצָפִי שְׁלִיטָ"א

עִנְיְנֵי הַצְּדָקָה

מַעֲלָתָהּ גְּדוֹלָה מְאֹד. הָרַב אַלְשִׁיךְ הַקָּדוֹשׁ כּוֹתֵב עַל הַפָּסוּק: "טוֹב עַיִן הוּא יְבֹרָךְ", _ הַכַּוָּנָה שֶׁהוּא יְבָרֵךְ וְגַם יְבוֹרַךְ מִן הַשָּׁמַיִם. הַפָּסוּק חוֹזֵר עַל נוֹתְנֵי הַצְּדָקָה, וְהִיא אֵינָהּ תְּלוּיָה בְּכַמּוּת הַצְּדָקָה אֶלָּא בְּאֵיךְ נָתַן הָאָדָם - בְּשִׂמְחָה וּבְמָאוֹר פָּנִים, כִּי נָתַן מִלַּחְמוֹ לַדָּל. "מִלַּחְמוֹ" הַכַּוָּנָה שֶׁצָּרִיךְ לָתֵת לֶעָנִי קוֹדֶם שֶׁיֹּאכַל הָאָדָם עַצְמוֹ. רַבֵּינוּ יוֹסֵף חַיִּים (הַבֶּן אִישׁ חַי) זְצוּק"ל כּוֹתֵב: לִפְנֵי הַסְּעוּדָה יַפְרִישׁ מְעַט צְדָקָה, וְאָז הוּא מְקַיֵּם "כִּי נָתַן מִלַּחְמוֹ לַדָּל".

בְּעֵל "קוּנְטְרֵס הַיְחִיאֵלִי" מֵבִיא מַעֲשֶׂה בְּמִשְׁפָּחָה שֶׁלָּקַח זְמַן רַב עַד שֶׁהָאִשָּׁה הָרְתָה, הַשֵּׁם יָלְדָה בֵּן, אַךְ בְּצַעַר גָּדוֹל הַתִּינוֹק נִפְטַר לְאַחַר הַמִּילָה. פָּנוּ לַצַּדִּיק, וְהוּא אָמַר לָהֶם שֶׁבַּפַּעַם הַבָּאָה, קוֹדֶם הַמִּילָה יִתְּנוּ אוֹכֶל לָעֲנִיִּים וְרַק אַחַר כָּךְ יָבִיאוּ לַמֹּסְבִּים הַמּוּזְמָנִים. גַּם בַּפַּעַם הַשְּׁנִיָּה קָרָה אָסוֹן, וְהַצַּדִּיק אָמַר לָהֶם: "הִזְהַרְתִּי אֶתְכֶם". בַּפַּעַם הַשְּׁלִישִׁית נולד בֵּן, וְהֵם שָׂמוּ מַנְעוּלִים וְשׁוֹמְרִים בַּמִּטְבָּח, וּכְשֶׁהוֹצִיאוּ אֶת הָאוֹכֶל - קוֹדֶם כָּל שָׁלְחוּ לֶעָנִי, וּבָרוּךְ הַשֵּׁם הַתִּינוֹק הִתְקַיֵּים.

כּוֹתֵב הָרַקָּנָאטִי: אֵין כְּמוֹ מִצְוַת הַצְּדָקָה! הַשֵּׁם הוּא צִיְּרָהּ וּמַנִּיחַ תְּפִלִּין, גַּם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּבְיָכוֹל עוֹשֶׂה כֵּן. וְכָךְ כְּשֶׁהָאָדָם מִתְעַטֵּף בְּטַלִּית גַּם בִּצְדָקָה: הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נוֹתֵן צְדָקָה לַשְּׁכִינָה הַקְּדוֹשָׁה, הַנִּמְצֵאת לְיַד הָאֲנָשִׁים הַסּוֹבְלִים. עַל יְדֵי הַצְּדָקָה נִפְתָּחִים כָּל הָעוֹלָמוֹת וְצִינּוֹרוֹת הַשֶּׁפַע, הִיא גּוֹרֶמֶת שֶׁלֹּא תִּהְיֶה מִיתָה בָּעוֹלָם

וּמַשְׁכִּינָה שָׁלוֹם בֵּין הָעָנִי לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. הָאָדָם הַמְקַיֵּים מִצְוֹות הֵן מְשַׁמְּשׁוֹת לוֹ כְּחוֹמָה, וְנֶאֱמַר עָלָיו "וְשָׁכַבְתָּ וְאֵין מַחֲרִיד".

רַבֵּינוּ הָאֲר"י הַקָּדוֹשׁ כּוֹתֵב שֶׁהַצְּדָקָה מְתַקֶּנֶת אֶת פְּגָמֵי הַיְסוֹד (דִּיבּוּר, שְׁמִיעָה וּרְאִיָּה). הַנּוֹתֵן צְדָקָה גּוֹרֵם לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְכַפֵּר אֶת הָאוֹר בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב "פִּזַּר נָתַן לָאֶבְיוֹנִים" – הוּא זוֹכֶה שֶׁמָּמוֹנוֹ מִתְוַוסֵּף וְהוֹלֵךְ. הַצְּדָקָה מְסַלֶּקֶת אֶת הַחִיצוֹנִים וְאֶת הַנָּחָשׁ הַקַּדְמוֹנִי מֵעָלֵינוּ וּמְשַׁמֶּשֶׁת כִּתְרִיס בִּפְנֵי הַפּוּרְעָנוּת. מַעֲשֶׂה בְּצַפַּת עִם הָאֲר"י הַקָּדוֹשׁ שֶׁאָמַר "בָּרוּךְ דַּיַּן הָאֱמֶת", וְהִסְבִּיר לְתַלְמִידָיו שֶׁזֶּה בִּגְלַל עָנִי אֶחָד שֶׁמִּתְרָעֵם כְּלַפֵּי שְׁמַיָּא. מִיָּד נָסְעוּ אֵלָיו, נָתְנוּ לוֹ צְדָקָה וּבִקְּשׁוּ שֶׁיִּתְפַּלֵּל שֶׁהַמַּגֵּיפָה לֹא תַּגִּיעַ, וְכָךְ הָיָה.

בַּסֵּפֶר "שִׁפְתֵי כֹהֵן" כָּתוּב שֶׁהַצְּדָקָה גּוֹרֶמֶת שָׁלוֹם בָּעוֹלָם. צָרִיךְ לְהַשִּׂיג עָנִי הָגוּן, הַמְּטוּפָּל בִּילָדִים וְקָשֶׁה לוֹ לְפַרְנְסָם. הַצְּדָקָה עוֹשָׂה הַשְׁלָמָה בֵּין הָעָשִׁיר לָעָנִי וּבֵין הָעָנִי לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְהִיא חֲשׁוּבָה יוֹתֵר מֵהַקְרָבָנוֹת, כֵּיוָן שֶׁהַקְרָבָן פּוֹעֵל רַק לְמַעְלָה ("קִירוּב"), אֲבָל הַצְּדָקָה פּוֹעֶלֶת גַּם לְמַעְלָה וְגַם לְמַטָּה.

לְגַבֵּי צְדָקָה בַּלַּיְלָה: מַעֲשֶׂה בְּרַבִּי חֲנִינָא בֶּן פַּפָּא שֶׁיָּצָא בַּלַּיְלָה לְחַפֵּשׂ עָנִי, וּפָגַשׁ אֶת שַׂר הָרוּחוֹת שֶׁשָּׁאַל אוֹתוֹ: "לֹא תַּשִּׂיג גְּבוּל רֵעֶךָ?" (כַּוָּנָתוֹ הָיְתָה שֶׁהַלַּיְלָה הוּא זְמַן הַמַּזִּיקִים). הָרַב עָנָה לוֹ: "מַתָּן בַּסֵּתֶר יִכְפֶּה אָף", וְהוּא יָצָא בַּלַּיְלָה כְּדֵי שֶׁלֹּא יִרְאוּהוּ. הַחִיד"א כּוֹתֵב שֶׁזֶּהוּ זְמַן שֶׁל שְׁלִיטַת הַדִּינִים וְאֵינוֹ טוֹב לָתֵת בּוֹ צְדָקָה, אַךְ הָרַב "שֶׁמֶן שָׂשׂוֹן" כּוֹתֵב שֶׁאִם בָּא עָנִי רָעֵב בַּלַּיְלָה – יֵשׁ לָתֵת לוֹ מִיָּד, וְגַם אַחַר חֲצוֹת לַיְלָה אוֹ לִצּוֹרֶךְ נְדָרִים מָתָר.

עִיקַּר הַצְּדָקָה הִיא בַּסֵּתֶר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר "חַמּוּקֵי יְרֵכַיִךְ" – מָה הַיָּרֵךְ בַּסֵּתֶר, אַף הַצְּדָקָה בַּסֵּתֶר. בַּמִּדְרָשׁ "אוֹתִיּוֹת דְּרַבִּי עֲקִיבָא" מְסֻבָּר שֶׁרֹאשָׁהּ שֶׁל הָאוֹת ט' טָמוּן בְּתוֹכָהּ כְּדֵי לְרַמֵּז שֶׁיֵּשׁ לָתֵת לָעָנִי צְדָקָה בְּאוֹפֶן שֶׁלֹּא יִרְאוּ. הַגְּמָרָא מְסַפֶּרֶת עַל מוֹר עוּקְבָא שֶׁהָיָה מַכְנִיס מַטְבֵּעַ בְּחוֹר הַדֶּלֶת שֶׁל הֶעָנִי. פַּעַם אַחַת הֶעָנִי רָצָה לִרְאוֹת מִי הַנּוֹתֵן, וּמוֹר

עוּקְבָא וְאִשְׁתּוֹ בָּרְחוּ וְנִכְנְסוּ לְתוֹךְ תַּנּוּר בּוֹעֵר, וְאָמְרוּ: "מוּטָב שֶׁיְּכָנֵס אָדָם לָאֵשׁ וְאַל יַלְבִּין פְּנֵי חֲבֵירוֹ".

"צְדָקָה תַּצִּיל מִמָּוֶת" – וְאִם הִיא בַּסֵּתֶר הִיא מַצִּילָה כִּפְלַיִם, גַּם מִמִּיתָה מְשֻׁנָּה וְגַם מִדִּינָהּ שֶׁל גֵּיהִינּוֹם. "סֵפֶר חֲסִידִים" מְסַפֵּר עַל רַבִּי זְכַרְיָה שֶׁהָיָה גַּבַּאי צְדָקָה וְהָיָה לוֹקֵחַ חֵלֶק מֵהַצְּדָקָה לְעַצְמוֹ, וַאֲנָשִׁים רִינְּנוּ אַחֲרָיו. כְּשֶׁנִּפְטַר, הִתְגַּלָּה בַּפִּנְקָס שֶׁהוּא נָתַן אֶת הַכֶּסֶף לַעֲנִיִּים הֲגוּנִים וּמְכוּבָּדִים שֶׁהִתְבַּיְּשׁוּ לָקַחַת צְדָקָה בְּעַצְמָם, וְהוּא סָבַל אֶת הָעֲלָבּוֹנוֹת בִּשְׁבִילָם; עַל כֵּן מַעֲלָתוֹ עֲצוּמָה בְּגַן עֵדֶן.

דָּוִד הַמֶּלֶךְ רָצָה לִבְנוֹת אֶת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, אַךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אָמַר לוֹ: "תֵּן אֶת הַכֶּסֶף לָעֲנִיִּים וְאַל תִּבְנֶה לִי אֶת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ", כִּי מַעֲלַת הַצְּדָקָה גְּדוֹלָה יוֹתֵר מִבִּנְיַן הַמִּקְדָּשׁ. רַבֵּינוּ הַקָּדוֹשׁ פָּתַח אֶת הָאוֹצָרוֹת בִּשְׁנַת בַּצּוֹרֶת לְכָל מִי שֶׁעוֹסֵק בַּתּוֹרָה. יוֹנָתָן בֶּן עַמְרָם הִתְחַפֵּשׂ לְעַם הָאָרֶץ וּבִיקֵּשׁ "פַּרְנְסֵנִי כְּכֶלֶב וּכְעוֹרֵב", וְרַבֵּינוּ בָּכָה עַד שֶׁהֵבִין שֶׁזֶּהוּ תַּלְמִידוֹ.

אָסוּר לָתֵת לֶעָנִי שֶׁאֵינוֹ הָגוּן. הָאָדָם יִשְׁמוֹר אֶת כַּסְפּוֹ אֶצְלוֹ עַד שֶׁיַּגִּיעַ עָנִי הָגוּן. לְפִי הָ"אִגְרוֹת מֹשֶׁה", אָסוּר לָתֵת לְעַבְרָיָן בְּמָזִיד. הַחִיד"א כּוֹתֵב שֶׁאִם יֵשׁ לֶעָנִי כְּדֵי לִחְיוֹת, אֵין חִיּוּב לָתֵת לוֹ. יֵשׁ לָתֵת קְדִימוּת לִבְנֵי מִשְׁפָּחָה הָעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה, וּכְמוֹ שֶׁכָּתַב הָ"בְּאֵר שֶׁבַע", יִשְׁתַּדֵּל בְּכָל כֹּוחוֹ לָתֵת לְלוֹמְדֵי תּוֹרָה.

הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יְזַכֵּנוּ לָתֵת צְדָקָה לַעֲנִיִּים הֲגוּנִים, וְנִזְכֶּה לְחוֹדֶשׁ טוֹב וּמְבוֹרָךְ. לֹא לִשְׁכּוֹחַ לוֹמַר 30 פְּעָמִים: "לִישׁוּעָתְךָ קִוִּיתִי ה'".

שְׁאֵלוֹת וּסְפֵקוֹת בִּצְדָקָה*

יֵשׁ בְּמַסֶּכֶת חֻלִּין (דַּף קל"ד) סְפֵק *לֶקֶט, שִׁכְחָה וּפֵאָה. בְּמִקְרֶה שֶׁל סָפֵק – הַכֹּל שַׁיָּךְ לַלֶּקֶט (לֶעָנִי), שֶׁכֵּן מַקִּישִׁים דִּינֵי צְדָקָה מִלֶּקֶט, שִׁכְחָה וּפֵאָה . הַגְּמָרָא שׁוֹאֶלת: לָמָּה נֶאֱמַר "עָנִי וָרָשׁ הַצְּדִיקוּ"? תַּגִּיד "וַדַּאי". וְנֶאֱמַר "צֶדֶק צֶדֶק תִּרְדֹּף*" – צֶדֶק מִשֶּׁלְךָ וְתִתֵּן לוֹ .

סָפֵק אִיסּוּרָא לְחוּמְרָא – כְּגוֹן בָּשָׂר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ סָפֵק, לְחוּמְרָא. וְכֵן סָפֵק גְּזֵל – לְאִיסּוּרָא, לֹא יֹקַח . וְאִילּוּ בְּמָמוֹן – סָפֵק מָמוֹנָא לְקוּלָּא, הַמּוֹצִיא מֵחֲבֵרוֹ עָלָיו הָרְאָיָה. צְדָקָה זֶה מָמוֹן, אַךְ סָפֵק הֶקְדֵּשׁ לְאִיסּוּרָא . מָמוֹן שֶׁיֵּשׁ בּוֹ סָפֵק יִשָּׁאֵר אֵצֶל בְּעָלָיו, מָמוֹן יֵשׁ בּוֹ חֲזָקָה, וְכֵן כָּתַב הַגָּאוֹן מִוִּילְנָא . הַגָּאוֹן הַחָתָם סוֹפֵר כּוֹתֵב: נָכוֹן שֶׁאִם אָדָם נָדַב כֶּסֶף וּמְסוּפָּק לְמִי נָדַב – *יִתֵּן לְכָל קֻפָּה וְקֻפָּה*, גַּם אִם יֵּשׁ 10 קֻפּוֹת, כֵּיוָן שֶׁזֶּה הֶקְדֵּשׁ וְזֶה סָפֵק אִיסּוּרָא, וְדִינוֹ כְּהֶקְדֵּשׁ . וְכֵן כָּתְבוּ פּוֹסְקִים רַבִּים, כְּמוֹ הַמַּבִּי"ט, וְהַהֲלָכָה כַּשֻּׁלְחָן עָרוּךְ שֶׁצְּדָקָה זֶה אִיסּוּרָא כְּמוֹ הֶקְדֵּשׁ .

שְׁאֵלָה: הָיָה לוֹ בַּמְּגֵרָה מַעֲטָפָה בְּצַד יָמִין עִם כֶּסֶף, וּבְצַד שְׂמֹאל הַמְּגֵרָה כֶּסֶף צְדָקָה, מָה יַּעֲשֶׂה כְּשֶׁהִתְעָרְבֵב כָּל הַכֶּסֶף? לַהֲלָכָה – *חֶצְיוֹ שֶׁלּוֹ וְחֶצְיוֹ לְצְדָקָה* .

שְׁאֵלָה נוֹסֶפֶת: רַשְׁבַּ"י כּוֹתֵב כְּשֶׁמִּתְקוֹטְטִים בַּהֲלָכָה – מְנַצְּחִים הַחַיָּלִים בַּקְּרָב .

הָיָה לוֹ מַעֲטָפָה, וּמוֹצֵא מַעֲטָפָה שֶׁנֶּאֱבְדָה לוֹ לִפְנֵי 10 שָׁנִים וְכָתוּב עַל הַמַּעֲטָפָה "צְדָקָה", מָה הַדִּין? כּוֹתֵב הַמָּרְדֳּכַי – הַכֹּל לִצְדָקָה . וְכוֹתֵב רַבֵּינוּ יְהוֹנָתָן אַיְיבְּשִׁיץ שֶׁאִם הָיָה כָּתוּב בַּשַּׁקִּית "צְדָקָה" זֶה רַק כְּדֵי שֶׁלֹּא יִתְּנוּ עָלָיו עַיִן הָרָע, שֶׁלֹּא יַגִּידוּ שֶׁהוּא עָשִׁיר, אָז אִי אֶפְשָׁר לְחַיְּבוֹ לָתֵת הַכֶּסֶף לִצְדָקָה . וְאִם יָדַע שֶׁיֵּשׁ לוֹ שַׂקִּית שֶׁכָּתוּב עָלֶיהָ צְדָקָה וְהִיא בֶּאֱמֶת צְדָקָה – אָז בְּוַדַּאי שֶׁחַיָּיב לָתֵת אֶת הַשַּׂקִּית לִצְדָקָה .

מַהַר"י קוּלוֹן – מָרָן מִתְחַשֵּׁב בִּדְבָרָיו וּמְצַדֵּד בַּדַּעְתּוֹ, הָיָה גְּאוֹן עוֹלָם בְּאִיטַלְיָה . סֵפֶר תּוֹרָה הַכִּי יָפֶה שֶׁבְּבֵית הַכְּנֶסֶת, וְהִנֵּה יוֹם אֶחָד בָּאִים שְׁנֵי אַחִים וְאוֹמְרִים שֶׁזֶּה סֵפֶר שֶׁל אֲבִיהֶם וְרוֹצִים לְקַחְתּוֹ, וְלֹא כָּתוּב עָלָיו כְּלוּם "מוּקְדָּשׁ" אוֹ "מוּפְקָד" בְּבֵית הַכְּנֶסֶת. מָה הַהֲלָכָה? הַאִם אֶפְשָׁר לְקַחְתּוֹ לְמָקוֹם אַחֵר?

יֵּשׁ מִצְוָה לִכְתֹּב סֵפֶר תּוֹרָה לְכַיֵּים הַמִּצְוָה, וְלָכֵן אָדָם שֶׁמֵּבִיא סֵפֶר תּוֹרָה לְבֵית הַכְּנֶסֶת יְזֻהַר לֹא לְהַקְדִּישׁוֹ . הַמִּצְוָה הִיא הַקְּרִיאָה וְלֹא הַכְּתִיבָה, שֶׁנֶּאֱמַר: "*וְעַתָּה כִּתְבוּ לָכֶם... וְלַמְּדָה אֶת יִשְׂרָאֵל". צָרִיךְ לְהָבִיא רְאָיָה וְאַסְמַכְתָּא שֶׁזֶּה הָאַבָּא הֵבִיא אֶת הַסֵּפֶר תּוֹרָה לְבֵית הַכְּנֶסֶת. **וּמָה דִּין הָרְמוֹנִים??*

כּוֹתֵב הַתּוֹרַת חַיִּים: הַכְּתִיבָה הִיא תְּנַאי לַקְּרִיאָה בּוֹ. הַטּוֹב בְּיוֹתֵר שֶׁיִּכְתְּבוּ לְכַתְּחִילָּה בַּסֵּפֶר שֶׁהוּא רַק מוּפְקָדוּ בְּבֵית הַכְּנֶסֶת . כּוֹתֵב הָאַלְשִׁיךְ הַקָּדוֹשׁ שֶׁהָיָה בִּסְפָרַד וְשָׁלְחוּ אוֹתוֹ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אֶת הַסֵּפֶר תּוֹרָה – אָז הוּא הֶקְדֵּשׁ, וְהַצָּדָק עִם הַגַּבָּאִים. *יֵּשׁ מוּשָׂג שֶׁל טוֹבַת הַנָּאָה* .

הַיּוֹם מַפְקִידִים אֶת הַסֵּפֶר תּוֹרָה וְלֹא מַקְדִּישִׁים. וְאַשְׁרֵיהֶם הַמַּפְקִיד סִפְרֵי קֹדֶשׁ לְלִימּוּד, וּבְתְנַאי שֶׁלּוֹמְדִים בָּהֶם. כָּל לִימּוּד נִזְקָף לִזְכוּת הַמַּפְקִיד. וְכָתַב הָרַא"ש שֶׁהַיּוֹם

מְקַיְּמִים אֶת מִצְוַת כְּתִיבַת סֵפֶר תּוֹרָה בְּסִפְרֵי הַלָּכָה שֶׁלּוֹמְדִים בָּהֶם, אַשְׁרָיו וְאַשְׁרֵי חֶלְקוֹ .

וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יְזַכֵּנוּ לְקַיֵּים אֶת הַהֲלָכָה שֶׁל "*וְעַתָּה כִּתְבוּ לָכֶם אֶת הַשִּׁירָה..."* וּלְקַיֵּים מִצְוַת צְדָקָה בְּהִדּוּר .

להלן הטקסט המבוקש לאחר עריכה, תיקוני כתיב, פיסוק, חלוקה לפסקאות והדגשת השמות וההלכות המרכזיים:

- **הרה"ג מוצפי שליט"א – מעלת הצדקה וטוהר הממון**

כוחה הרוחני של מצוות הצדקה מדרש שמות רבה דן בפסוקים "מָה רַב טוּבְךָ אֲשֶׁר צָפַנְתָּ" ו"מַה יָּקָר חַסְדְּךָ", ושואל מניין שלאריות, לשמש, לחיות הקודש, לשרפים, לשחר, לכרובים ואף לבורא עולם יש "כנפיים". המסר הוא שאדם הרגיל במצוות הצדקה זוכה לשבת בצל כנפיו של הקדוש ברוך הוא. הרוקח מוסיף כי קיימת מצווה לתת צדקה לעילוי נשמת המתים; אנו מעריכים שאילו הנפטר היה בחיים הוא היה נותן צדקה בעצמו, ולכן הנתינה עבורו נחשבת לו כאילו נתן בעודו בחיים. מעלת הצדקה כה נשגבת, שגם אם נגזר על אדם דין מוות, המלאך בא וקורע את גזר הדין.

סדר קדימויות: חובות קודמים לצדקה מעשה במונבז המלך, בנה של הלני המלכה, שפתח את כל אוצרותיו בשנת בצורת כדי להציל נפשות. כשביקרו אותו אחיו על כך שבזבז את האוצרות שאבותיו גנזו, ענה להם: "אבותיי גנזו לעצמם (בעולם הזה), ואני גנזתי לעצמי לעולם הבא". עם זאת, ספר חסידים מזהיר שאדם החייב כסף לאחרים ונותן צדקה – אותה צדקה מקטרגת עליו. כך גם לגבי הלנת שכר: יש להקפיד על "בְּיוֹמוֹ תִּתֵּן שְׂכָרוֹ". החיד"א הקדוש פוסק על פי הזוהר כי אדם חייב לפרוע תחילה את כל חובותיו, ורק לאחר מכן לתת צדקה. אם אדם לא פרע את חובותיו, אין לו להתנדב לצדקה או לקנות "עלייה" לתורה, שכן הקדוש ברוך הוא "שׂוֹנֵא גָּזֵל בְּעוֹלָה".

הצדקה כסגולה לישועה, לימוד ותפילה טוהר הממון הוא קריטי; ראינו עשירים שתרמו רבות אך התמוטטו משום שהממון לא היה כשר. לעומת זאת, שילוב של תשובה, תפילה וצדקה מעבירים את רוע הגזירה. בנוסף, צעקה, צדקה, שינוי השם ושינוי מקום מקרעים גזר דינו של אדם, אם כי המהרש"א מציין ששינוי מקום משנה את המזל רק לשנה אחת. הצדקה מועילה גם להבנת הלימוד: מי שלומד תורה ומתקשה בהבנת הסוגיה, ייתן צדקה ויתפלל, והדבר יסייע לו להבין. כמו כן, השל"ה הקדוש והפרי מגדים מציינים שמי שיוצא לדרך ייתן צדקה ויהיה שמור ("צֶדֶק לְפָנָיו יְהַלֵּךְ"). סגולה נוספת היא לאבידה: מי שאיבד חפץ יקרה, ייתן צדקה לכבוד רבי מאיר בעל הנס, ידליק נר ויאמר שלוש פעמים "אלהא דמאיר ענני".

מעלת צדקת העני מול העשיר גם עני חייב לתת מעט לצדקה, ופרוטתו של העני עשויה להיות שווה "פי מיליון" מזו של העשיר. מעשה בבתו של רבי עקיבא שנתנה את מנת הסעודה שלה לעני ביום חתונתה וניצלה ממוות. דוגמה נוספת היא אגריפס המלך שביקש להקריב אלף עולות לבדו, אך באותו יום הקריב הכהן שתי יונים של עני שחשש לפרנסת ילדיו; בחלומו של המלך נאמר לו כי שתי היונים של העני דחו את אלף הקורבנות שלו. בדומה לכך, מנחת הסולת של אישה ענייה נחשבה במקדש כחשובה יותר מכל הקורבנות. רבי יונתן אייבשיץ והפלא יועץ מדגישים כי פרוטת העני היא היקרה מכל.

שימור הממון והנהגות לנשים סיפורה של בת נקדימון בן גוריון, שלקטה שעורים מגללי בהמות, מלמד כי "מלח ממון חסר" – כדי לשמר את הממון ולמנוע את חסרונו, על האדם לתת מעשר לצדקה, כאשר עיקר הצדקה הוא פרנסת תלמידי חכמים. לגבי אישה נשואה: היא רשאית לתת סכום מועט לצדקה לפי עושר בעלה ומנהג המקום. הרב פעלים כותב כי מעלה גדולה היא שהאישה תאכיל עניים באוכל מבושל, ובזכות זה היא זוכה להיכל בתיה בת פרעה בגן עדן. לבסוף, אם לכלה יש חובות מתקופת רווקותה, על בעלה לשלם אותם כדי שהממון בביתם יהיה כשר.

בס"ד על פי דברי הרב מוצפי, אלו הם המקרים והתחומים שבהם מצוות הצדקה מסייעת לאדם, כפי שהם מובאים בלשונו ובדיוק המקורות:

הגנה מפני מוות וקריעת גזר דין: הצדקה מצילה את האדם אפילו אם כבר נחתם עליו גזר דין של מיתה. הרב מסביר כי "מלאך שנברא ממנה רץ לבית דין של מעלה וקורע את כל הגזר דין". דוגמה חיה לכך מובאת בסיפור על האיש בספינה שטבעה, שהגלים לא הטביעו אותו ואמרו: "אנחנו אין לנו רשות להטביע את האיש הזה כיוון שיש לו צדקה". זכות לחסות בצל השכינה: אדם הרגיל לתת צדקה בכל יום זוכה למעלה עליונה – הוא אינו חוסה בצל "כנפי הארץ" או בצל המלאכים, אלא חוסה "בצל מי שאמר והיה העולם". סיוע לנשמת הנפטרים: קיימת מצווה לתת צדקה עבור המתים. הרב מציין בשם ה"רוקח" כי מכיוון שאנו יודעים שאילו האיש היה חי הוא היה נותן צדקה, הנתינה עבורו נחשבת "כאילו הוא נתן" ומסייעת לנשמתו. הצלה לעולם הבא וגניזת הממון: הצדקה היא הדרך היחידה "לגנוז" את הממון במקום בטוח ש"אין היד שולטת בו". כפי שענה מונבז המלך למבקריו: "אבותיי גנזו לעצמם בעולם הזה, ואני גנזתי לעצמי לעולם הבא". רפואה וביטול גזרות חולי: הצדקה, יחד עם תשובה ותפילה, "מעבירים את רוע הגזרה". הרב מציין שאם נגזר על אדם להיות חולה, על ידי נתינת הצדקה הוא יכול להתרפא ולבטל את הגזרה. הבנת לימוד התורה: כאשר אדם מתקשה בהבנת סוגיה או קטע בתורה, עליו לתת צדקה. הרב מסביר על פי הזוהר כי העוונות יוצרים "חומה" המונעת את ההבנה, והצדקה מכפרת, סותמת את פי המקטרגים ומאפשרת לאדם להבין את לימודו. שמירה בדרכים ובנסיעות: לפני יציאה לדרך, ובמיוחד בנסיעה ארוכה או מסוכנת, יש לתת צדקה. הרב ממליץ למנות את הנוסע ל"שליח מצווה" שייתן את הכסף לצדקה כשיגיע ליעדו, ובכך הוא נשמר "שלא יקרה לו שום אסון ויגיע למקומו בשלום". מציאת אבידה: מי שאיבד דבר יקר, סגולה למצוא אותו היא לתת מיד צדקה "לכבוד רבי מאיר בעל הנס", להדליק נר ולומר שלוש פעמים "אלהא דמאיר ענני". הצלה מתאונות ואסונות: הרב מדגיש כי הצדקה מגנה ומצילה במצבים של סכנה מיידית, כפי שהיה בסיפור על הבחור שנפגע מרכב כיבוי

אש בדרך לטבריה והבריא כנגד כל הסיכויים בזכות התפילה והצדקה. סיוע ליולדת: הרב מציין כי גם אישה הנמצאת "על המשבר" (לקראת לידה) צריכה לתת צדקה כדי לזכות לסיוע והגנה.

בס"ד סיפורים על מעלת הצדקה מפי הגאון רבי בן ציון מוצפי תארו לכם, מעשה שהיה באיש אחד שהיה נוסע בספינה עם הרבה אנשים, וביניהם היה יהודי אחד מיוחד. פתאום נשברה הספינה וכולם ירדו למצולות הים. רבי עקיבא היה בספינה השנייה וראה איך הספינה טובעת והאיש הזה טובע בתוך הגלים, ומיד הלך להעיד עליו בבית הדין כדי להתיר את אשתו מעגינות. והנה, פתאום בא אותו איש וישב לפניו! שאל אותו רבי עקיבא: "מי העלה אותך?". אמר לו: "הגלים היו דוחפים זה לזה עד שהורידוני בחוף ואמרו: 'אנחנו *אין לנו רשות להטביע את האיש הזה כיוון שיש לו צדקה*'". זה הכוח של צדקה, שאפילו נחתם גזר דין של מיתה, מלאך שנברא ממנה רץ לבית דין של מעלה וקורע את כל הגזר דין.

קחו את המעשה ב*בת של רבי עקיבא*. ביום חתונתה באו עשרים אלף עניים ואכלו ושתו שם. היא ראתה עני אחד שהגיע מאוחר ולא היה לו אוכל, ונתנה לו את המנה שלה ונשארה רעבה. באותו לילה נכנס נחש צפע לתוך הסוכה שבנו לה ולחתן, והיא, בלי להרגיש, נעצה את הסיכה שלה בדיוק בתוך הראש שלו והרגה אותו. בבוקר בא רבי עקיבא לשאול בשלומה וראה את הנחש המת. הוא שאל אותה מה עשית, והיא נזכרה: "נתתי את האוכל שלי לעני וישנתי בלי אוכל". מכאן למדו ש"צדקה תציל ממוות".

היה גם *מונבז המלך, בנה של הלני המלכה, שהיו מזרע של גרים. בשנת בצורת הוא פתח את כל האוצרות – כסף, זהב ומזון – וחילק לעם. באו אליו וצעקו: "אבותיך גנזו ואתה מבזבז!". ענה להם מונבז: "אבותיי גנזו לעצמם בעולם הזה, ואני גנזתי לעצמי לעולם הבא*; אבותיי גנזו במקום שהיד שולטת בו, ואני גנזתי במקום שאין היד שולטת בו; אבותיי גנזו ולא הצילו נפשות, ואני הצלתי נפשות".

תראו מה קרה עם *אגריפס המלך, שהיה ממשפחת הורדוס. הוא רצה להקריב אלף עולות ביום אחד וציווה לכהן שלא יקריב שום קורבן אחר. הגיע עני אחד עם ארבע יונים – שתיים להקרבה ושתיים למאכל לילדיו. הכהן סירב, אבל העני אמר לו: "אם אתה לא מקריב לי, אתה חותך לי את הפרנסה, ויש לי **12 או 16 ילדים קטנים בבית* שהחיים שלהם בידך". הכהן הקריב את שתי היונים, ובלילה נאמר לאגריפס בחלום: "*באו שתי היונות של העני ודחו את כל אלף העולות שלך*".

והיה מעשה ב*שור אחד גדול, ששקל טון ופלוס, שהגיע לבית המקדש ולא רצה להמשיך ללכת כי היה בו מום פנימי. עני אחד עבר שם עם חבילה של ירק ונתן לשור לאכול. השור השתעל והוציא מהגרון **מחט* שהייתה תקועה בו. אם היו שוחטים אותו כך, הוא היה פסול, ובא העני עם ירק ששווה חמישה גרוש והציל שור ששווה 12,000 דולר. בדומה לכך, אישה ענייה הביאה למקדש *קומץ סולת – אולי 10 גרם*. הכהן ביזה אותה בלבו, אבל אמרו לו מהשמיים: "אל תבזה את הקומץ סולת שלה, הוא שווה את כל הקורבנות שהקרבת היום".

תראו את הסיפור על *בת נקדימון בן גוריון. אביה תרם 12,000 כיכרות כסף למים לעולי הרגלים, אבל אחרי החורבן ראה אותה רבן יוחנן בן זכאי מלקטת שעורים מגללי בהמות של ערבים. הוא שאל אותה איפה הממון של בית אביך, והיא ענתה: "מלח ממון חסר". הצדקה היא המלח ששומר על הממון, וביחס לעושר העצום שהיה להם, הם לא נתנו מספיק צדקה ולכן הכסף אבד. גם **קורח* איבד את הכל, אפילו המחתה שלו ירדה לתהום, כי הכל היה חייב כספים לאחרים.

ולסיום, מעשה שהיה בשנים האחרונות. נסעו *24 אנשים במיניבוס לכיוון טבריה, וליד חוף הים אחד הבחורים רץ לכביש. **רכב כיבוי אש כבד* פגע בו בכתף, ומהמכה התפוצץ כל החלון הקדמי של הכבאית. הכתף והרגל שלו התרסקו והוא נפל "כאבן שאין לה הופכים". בבית החולים "פוריה" אמרו שאין סיכוי, אבל מוראבי, הלך לקבר רבי מאיר בעל הנס וצעק: "*רבי מאיר, אנחנו באנו אליך 24 אנשים, אנחנו רוצים לחזור 24 אנשים". הם עשו סליחות, הורידו דמעות ונתנו

צדקה, והנה הבחור פקח עיניים והבריא. הוא חי עד היום ומתגורר בשכונת **קטמון*.

על פי המדרש (רות רבה) שמביא הרב מוצפי, ישנם שבעה דברים או ישויות שלהם יש "כנפיים", והוא מוכיח זאת באמצעות פסוקים מן התנ"ך:

- הארץ: שנאמר: "לֶאֱחֹז בְּכַנְפוֹת הָאָרֶץ וְיִנָּעֲרוּ רְשָׁעִים מִמֶּנָּה" (איוב ל"ח, י"ג).

2. השמש: שנאמר: "וְזָרְחָה לָכֶם יִרְאֵי שְׁמִי שֶׁמֶשׁ צְדָקָה וּמַרְפֵּא בִּכְנָפֶיהָ" (מלאכי ג', כ'). 3. חיות הקודש: שנאמר: "שֵׁשׁ כְּנָפַיִם שֵׁשׁ כְּנָפַיִם לְאֶחָד" (ישעיהו ו', ב'). 4. שרפים: שנאמר: "שְׂרָפִים עֹמְדִים מִמַּעַל לוֹ שֵׁשׁ כְּנָפַיִם שֵׁשׁ כְּנָפַיִם לְאֶחָד" (ישעיהו ו', ב'). 5. השחר: שנאמר: "אֶשָּׂא כַנְפֵי שָׁחַר אֶשְׁכְּנָה בְּאַחֲרִית יָם" (תהילים קל"ט, ט'). 6. כרובים: שנאמר: "וְהָיוּ הַכְּרֻבִים פֹּרְשֵׂי כְנָפַיִם לְמַעְלָה" (שמות כ"ה, כ'). 7. הקדוש ברוך הוא (מי שאמר והיה העולם): שנאמר: "מַה יָּקָר חַסְדְּךָ אֱלֹהִים וּבְנֵי אָדָם בְּצֵל כְּנָפֶיךָ יֶחֱסָיוּן" (תהילים ל"ו, ח').

הרב מסביר כי המעלה של אדם שעושה צדקה ורגיל לתת צדקה לעניים בכל יום היא כה גדולה, שהוא אינו חוסה בצל כנפי הארץ, השמש או המלאכים, אלא זוכה לחסות בצל כנפיו של הקדוש ברוך הוא בכבודו ובעצמו..

- **בס"ד ההלכות הידור צדקה הרב בן ציון מוצפי שליט"א**
- **הידור במצווה ובצדקה**

איכות המזון והכלים לעני: "הוא הדין בצדקה, נותן אוכל לעני – **יתן לו את האוכל הכי מובחר שיש לו בבית, והפת הכי אפויה והכי נאה, וכן את הכוס הכי נאה ומעות וצלחת הכי מפוארת יתן לעני לאכול; ולא יתן לו כל מיני כלים שבורים או סדוקים** וכדומה".

תרומה לבית הכנסת: "כל מצווה שהוא בא לתרום לבית הכנסת יחפש את הדבר הנאה היפה הטוב והמשובח, ולא יביא כלים שבורים או כלים משובשים שיש לו בבית... שבונה בית הכנסת - בנה אותו מאבנים יקרות וטובות ונאות וכי משובחות, ותהיה כל מיני מנורות יפים ונברשות נעות ומפוארות, לפאר ולרומם בית אלוהינו".

קניית חפצי מצווה: "הולך לקנות טלית - **לקנה את הטלית הכי יקרה ומשובחת שיש בחנות**, אבל כמובן צמר וכמו שצריך... אותו דבר לולב, אתרוג... אדם צריך לכבד את המצווה".

נתינת כסף לעני: "אפילו השטרות של נותן עני - תן לו את השטר הכי יפה והכי נאה שיש לך... ולא לתת שקית של מטבעות קטנות להעני אלא **שטר אחד גדול יפה ונאה, ימיר אותו לשטר יפה**".

◆ שיעור הצדקה (הכמות)

די מחסורו: "תיתן לו בעין יפה כמה שיש לך... תן לו די מחסורו, כל מה שהוא צריך, כל מה שיש לו - מיטה צריך, כיסא, שולחן, הכל, תקן לו את הבית, תשפץ לו, זה די מחסורו".

הפרשת חומש (20%): "אם לא יכול - **תיתן לו חומש מהכסף... עַשֵּׂר תְּעַשֵּׂר: עשר ותיתן עוד פעם עשר... זאת אומרת 20% מהקרן**, לא 10% ממה שיש ואחר כך 10% מהנשאר".

הגבלת המבזבז: "באושה התקינו: המבזבז אל יבזבז יותר מחומש... נותן צדקה - תיזהר לא לתת צדקה יותר מ-20%, למה? הוא עצמו שלא יהיה עני ואז יפול על הציבור".

הידור עד שליש: "במצווה עד שליש... כמה עולה אתרוג נאה בשוק? המחיר הכי גבוה, ואז תשלם שליש יותר ותקנה את המשובח".

◆ מקרים מיוחדים והצלה

הצלת נפשות: "אם יש מקרה של הצלה, הצלת נפשות כמו פדיון שבויים, או כמו חולה אנוש שצריך להציל אותו, או אדם שבא ערום... או נשרף לו הבית - במקרה כזה **מצווה אתה חייב לתת לו הכל, אפילו את כל הכסף שלך**".

זכייה פתאומית (לוטו/מתנה): "אדם שזכה במתנה יקרה פתאומית בלי טורח, זאת אומרת מצא מציאה יקרה מאוד או הרוויח בהגרלה... אחד כזה צריך להיזהר... **להפריש מיד אפילו חומש לתת לעניים תלמידי חכמים**... או יקנה ספר תורה מהודר וישים אותו בבית הכנסת - זה יגן עליו המצווה; יש מאחרונים שכתבו שיקנה זוגות תפילין ויחלק לעניים, יקנה טליתות חדשות".

פרנסת הורים: "בשביל לפרנס אביו - **יתן כל, אפילו יותר מחומש**; יתן יותר מיכולתו בשביל לפרנס את אביו. אם אבא שלו חולה... תבזבז כמה שיהיה, כי זה גם כיבוד אב ואם וגם הצלה של חולה".

◆ פרסום והתפארות

איסור התפארות: "**אסור להתפאר בצדקה שהוא נותן**; אם התפאר - לא רק שלא מקבל שכר, אלא גם עונש יש לו... לא רק ששכר אין לו אלא גם עונש יקבל, כי כבוד הוא קיבל פה, שמה ישאר לו עונש".

כתיבת שם על תרומה: "יש הבדל בין כסף לחפצים. כסף - 'מתן בסתר' צריך לתת. אבל חפצים... אדם שתרם פרוכת לבית הכנסת או תרם ספרים או ספר תורה והוא רוצה שידעו שזה שלו... **מותר לו לכתוב את שמו שהוא נתן את זה**, אבל לא בצורה בולטת יותר מדי... כדי שיהיה לו ראיה".

◆ בס"ד שיעורו של הרב בן ציון מוצפי מצוות צדקה, בהנהגותיה ובשכר המלווה אותה:

שיעור במצוות צדקה והנהגותיה

ש: מהו הסכום המינימלי שאדם חייב לתת לצדקה בכל שנה? ת: על פי הגמרא במסכת בבא בתרא והפסוק בנחמיה, אדם חייב לתת לפחות שלישית השקל בשנה. במונחים של ימינו, מדובר בערך של 6 גרם כסף טהור, שערכם (כולל מע"מ ורווח סוחר) הוא כ-100 ש"ח לשנה.

ש: האם חובה לתת את כל הסכום בבת אחת? ת: לא. הפוסקים קבעו כי ניתן לפרוס את הנתינה על פני כל השנה, וכל פרוטה ופרוטה מצטרפת לחשבון הגדול של שלישית השקל.

ש: מהי החשיבות של אופן הנתינה (מאור פנים)? ת: הרמב"ם פוסק כי יש להיזהר לתת צדקה בשמחה ובמאור פנים. אם אדם נותן צדקה "ופניו כבושות" (בעצב או

בזעף), הוא לא רק מאבד את זכות המצווה אלא אף עובר עבירה, אפילו אם נתן סכום עצום של אלף זהובים.

ש: מהו השכר המובטח למי ש"מפייס" את העני בדברים? ת: מי שנותן צדקה מתברך ב-6 ברכות, אך מי שגם מפייס את העני בדברי נחמה ועידוד (כמו לומר לו ש"הגלגל חוזר בעולם" וגם הוא עוד יהיה עשיר), זוכה ל-11 ברכות, המפורטות בנבואת ישעיהו. בין הברכות: "וזרח בחושך אורך", בריאות הגוף ("ועצמותיך יחליץ") והצלחת הצאצאים.

ש: מה היה מיוחד בצדקה של איוב? ת: איוב היה משמח אלמנות ומטפל במסכנים. הגמרא מספרת שכל מי שהיה מקבל מאיוב פרוטה - הייתה מתברכת. איוב היה מקפיד תמיד לשלם למוכר יותר ממה שביקש, או למכור לקונה בפחות מהמחיר, ובזכות נדיבותו זו הממון שלו ושל אלו שסחרו איתו התברך.

ש: היכן מרומזת בתורה הברכה על הדיבור עם העני? ת: בפרשת ראה נאמר: "נתון תיתן לו... כי בגלל הדבר הזה יברכך ה' אלוהיך". חז"ל מסבירים ש"הדבר" פירושו הדיבור - בזכות הדיבור המנחם שדיברת עם העני, הכסף בביתך יתברך ויתרבה "כמו פופקורן".

ש: מהי המעלה של שמחה בעשיית מצוות באופן כללי? ת: רבי מאיר פפירש (תלמיד האר"י) כותב כי השמחה בעשיית המצווה יקרה פי אלף מהמצווה עצמה. בין אם מדובר בציצית, תפילין, תפילה או קימה בפני זקן - השמחה בביצוע רצון השם מכפילה את השכר לאין ערוך.

ש: מאיזה גיל יש חובה לקום בפני אדם מבוגר ("מפני שיבה תקום")? ת: הגמרא קובעת שבגיל 60 יש לעשות "הידור" (קימה קלה) ובגיל 70 חובת קימה גמורה. עם זאת, על פי הזוהר והאר"י, כבר מגיל 60 יש להתחיל בהידור ובקימה. הרב מדגיש ש"זקן" המופיע בתורה (קנה חכמה) הוא תלמיד חכם שבקי בהלכות, וגם בפניו חובה לעמוד. כיבוד הורים ודיני פטור מצדקה ש: מדוע הפסיק חכם צדקה

חוצין את הלימוד עם אביו של הרב מוצפי? ת: בזמן שלמדו את מסכת קידושין בענייני כיבוד אב ואם, שאל חכם צדקה את אביו של הרב אם הוא קם "מלוא קומתו" כשאמו נכנסת לחדר. כשהאב השיב שהוא עושה רק "הידור" (קימה קלה) כדי לא ליצור תחושה של הגזמה בבית, סגר חכם צדקה את הגמרא ואמר: "אנחנו לא לומדים היום... תתקן את הכל, תתחיל לקום מפני אמא... האם תתקן אנחנו נחזור ללמוד". ש: כיצד נראה כיבוד ההורים המעשי של אביו של הרב לאחר מכן? ת: הרב מספר שאביו היה קם מלא קומתו בכל פעם שאמו עברה, וזה היה מראה "מפחיד" בעוצמתו. בכל צהריים, האב היה מכין לה בעצמו את הצלחת עם העוף והמרק, מביא לה כלי לנטילת ידיים ומגבת, ונותן לה את הלחם ליד. הוא היה מסרב שמישהו אחר יעזור לו בזה ועומד "כמו שוטר לידה עד שמסיימת את הארוחה". ש: באילו מקרים אדם אינו עובר על הלאווים של "לא תאמץ את לבבך" ו"לא תקפוץ את ידך" אם אינו נותן צדקה? ת: הרב מונה מספר מקרים (מתוך רשימה של כ-9) שבהם אין חובה מן התורה לתת: עם הארץ: אם העני אינו שומר מצוות או אינו קובע עתים לתורה, אין חובה מן התורה לפרנסו (על פי הסיפור של רבנו הקדוש ויונתן בן עמסי), אלא אם מדובר במצב של רעב למוות. קבוצת עניים גדולה: כשיש שורה ארוכה של עניים (כמו בחתונה) ואין לאדם אפשרות לתת לכולם, הוא פטור, כי מראש ידוע שלא כולם יקבלו. עני המחזר על הפתחים: עני שעובר מבית לבית. כיוון שהוא מסתובב בהרבה מקומות, הוא "הגבאי של עצמו" ויסתדר, ולכן אין חובה לתת לו את "כל מחסורו" אלא רק מתנה מועטת. חוסר בכסף קטן: כשאדם לא החליף בגדים או שאין בכיסו כסף קטן, הוא אינו חייב ללוות כסף כדי לתת לעני (אלא אם מדובר בפיקוח נפש). נתן לו כבר אתמול: אם האדם נתן לו סכום המספיק לשתי ארוחות, הוא לא חייב לתת לו שוב למחרת. באמצע התפילה או הלימוד: אם העני מפריע לאדם באמצע קריאת שמע, תפילת עמידה או לימוד תורה (ובמיוחד לימוד תורה ברבים), אסור להפסיק כדי לתת לו כי זה מבלבל את הכוונה ומסיח את הדעת. ש: מה היה הקשר בין נחום איש גם זו לבין לוט (בן אחיו של אברהם)? ת: הרב מסביר בשם הרמ"ע מפאנו שנחום איש גם זו

היה גלגול של לוט. לוט ישב בסדום ולא למד מאברהם אבינו את מידת החסד המיידית. התיקון שלו היה בסיפור שבו לא מיהר לתת אוכל לעני עד שפרק את החמורים, והעני מת בינתיים. כמו שלוט לא יכול היה לצאת מסדום עד שהעיר תתהפך, כך נחום איש גם זו ידע שהבית שלו לא ייפול כל עוד הוא בתוכו. ש: מה הדין לגבי "עני בן טובים" (אדם שהיה עשיר וירד מנכסיו)? ת: התורה מצווה "די מחסורו אשר יחסר לו". אם העני היה רגיל בבית הוריו לרמה גבוהה (כמו תרנגולת פטומה ויין ישן), יש חובה מן התורה לתת לו את מה שהיה רגיל אליו כדי שלא ירגיש מושפל. הרב מדגיש שגם אם זה נראה לנו כפינוק, אצל אותו אדם זהו צורך קיומי. לשמחה בעת קיום המצווה יש השפעה דרמטית ומכפלת על השכר שהאדם מקבל, מעבר לעצם המעשה הטכני: מכפיל שכר של "פי אלף": הרב מצטט את רבי מאיר פפירש (תלמידו של האר"י הקדוש), הקובע כי השמחה בעשיית המצווה יקרה פי אלף מהמצווה עצמה. בין אם מדובר בהנחת תפילין, התעטפות בציציות, תפילה או קימה בפני זקן – השמחה שבלב בזמן עשיית רצון השם מעלה את ערך המצווה לאין ערוך. במצוות צדקה – תנאי הכרחי לשכר: לגבי צדקה, ההשפעה היא קריטית עוד יותר. הרב מציין בשם הרמ"בם שאם אדם נותן צדקה "בפנים כבושות" (בעצב או בחוסר רצון), הוא מאבד את זכותו ואף עובר עבירה, אפילו אם נתן סכום עצום של אלף זהובים. הוספת ברכות על ידי פיוס ושמחה: אדם הנותן פרוטה לעני במאור פנים מתברך ב-6 ברכות. אדם שגם משמח את העני ומדבר על לבו דברי ניחומים (כגון "אל תדאג, עוד תהיה עשיר"), זוכה ל-11 ברכות מקיפות, הכוללות בריאות, הצלחה והדרכה מאת השם. השוואה בין הפנים לצדקה: הרב מביא את דברי רבנו משה מקוצי (הסמ"ג), המסביר כי הפנים המאירות חשובות יותר מהצדקה עצמה, שכן המטרה היא גם להרנין את לב העני ולא רק לספק לו ממון. לסיכום, השמחה והמאור פנים אינם רק "תוספת" למצווה, אלא הם אלו שמעניקים לה את עיקר ערכה הרוחני והופכים אותה למקור לשפע וברכה

על פי שיעורו של הרב מוצפי, ישנם מספר מקרים שבהם אדם **אינו עובר על הלאווים** של "לא תאמץ את לבבך" ו"לא תקפוץ את ידך" אם אינו נותן צדקה, או מקרים שבהם **אסור לו להפסיק** מעיסוקו כדי לתת:

- **כאשר העני הוא "עם הארץ":** אדם שאינו שומר שבת או אינו קובע עתים לתורה, אין חובה מן התורה לפרנסו (אלא אם מדובר במצב של סכנת מוות מרעב). הרב מדגים זאת דרך רבנו הקדוש שהצטער כשנתן פת לעם הארץ, כיוון שהתקציב היה מוגבל וזה בא על חשבון עני תלמיד חכם.
- **בזמן תפילה:** אסור להפסיק לנתינת צדקה מהקטע של "ברוך שאמר" ועד "ובא לציון", כיוון שהדבר מבלבל את הכוונה ומסיח את הדעת מהתפילה.
- **בזמן לימוד תורה:** אין להפסיק את הלימוד כדי לתת צדקה משום שזה גורם **להסחת דעת**, ועל אחת כמה וכמה כאשר מדובר ב**לימוד תורה ברבים**.
- **קבוצה גדולה של עניים:** אם אדם נמצא במקום (כמו חתונה) וישנה שורה ארוכה של עניים ואין לו אפשרות לתת לכולם, הוא פטור מנתינה, כיוון שהעניים מראש מודעים לכך שלא כולם יקבלו.
- **עני המחזר על הפתחים:** אדם העובר מבית לבית נחשב כ"גבאי של עצמו" המסתדר בכוחות עצמו. במקרה כזה, הנותן **אינו חייב לתת לו "די מחסורו"** (כל מה שחסר לו), אלא רק מתנה מועטת כדי שלא ישוב נכלם.
- **חוסר בכסף קטן:** אדם שאין בכיסו כסף קטן (למשל, טרם החליף בגדים) **אינו חייב ללוות כסף** כדי לתת לעני, אלא אם מדובר בפיקוח נפש.
- **כבר ניתן לו אתמול:** אם אדם נתן לעני אתמול סכום המספיק לשתי ארוחות, הוא אינו מחויב לתת לו שוב היום.
- **עני רמאי:** החובה מן התורה קיימת רק כלפי עני אמיתי, ולא כלפי מי שמתחזה או רמאי.

הרב מדגיש כי במקרה של **פיקוח נפש ועני הגוסס מרעב**, כמו בסיפור על נחום איש גם זו, חובה לעצור הכל ולתת מיד, ואסור להתמהמה אפילו כדי לפרוק חמורים.

בס"ד הסיפורים שהרב מספר בשיעור בנושא הצדקה הרב בן ציון מוצפי מספר מספר סיפורים מרכזיים להמחשת נושאי הצדקה, כיבוד הורים ומסירות נפש:

- הסיפור על אביו של הרב וחכם חוצין צדקה (כיבוד הורים) זהו אחד הסיפורים המפורטים ביותר בשיעור, העוסק ביחס שבין לימוד תורה למעשה בפועל: הלימוד המשותף: אביו של הרב (חכם סלמאן מוצפי) למד גמרא במסכת קידושין יחד עם דודו, חכם יהודה צדקה. השאלה המפתיעה: כשהגיעו להלכות כיבוד אב ואם, שאל חכם צדקה את האב: "כשאימא שלך עוברת בבית, אתה קם מלוא קומתך?". התשובה והתגובה: האב השיב שהוא עושה רק "הידור" (קימה קלה) כדי לא ליצור תמהון בבית. בתגובה, חכם צדקה סגר את הגמרא והודיע שהם לא ימשיכו ללמוד עד שהאב יתקן זאת ויתחיל לקום בפני אמו קימה גמורה. ההנהגה המופלאה: הרב מתאר כיצד מאותו יום אביו היה קם מלא קומתו בכל פעם שסבתו עברה, דבר שהיה נראה "מפחיד" בעוצמתו. האב היה מקפיד להגיש לה בעצמו את ארוחת הצהריים, להביא לה כלי לנטילת ידיים ולעמוד לידה "כמו שוטר" עד שסיימה לאכול, תוך שהוא מסרב שמישהו אחר יעזור לו במצווה זו.
- נחום איש גם זו והעני (גילגולו של לוט) הרב מביא את סיפורו המזעזע של נחום איש גם זו כדי להמחיש את הצורך בזריזות במצוות צדקה: המפגש בדרך: נחום איש גם זו היה בדרכו עם שלושה חמורים עמוסים במזון, משקאות ומתנות. עני אחד עצר אותו וביקש אוכל כי הוא רעב. העיכוב הגורלי: נחום ביקש מהעני לחכות עד שיפרק את החבילות מהחמורים. עד שסיים להתיר את הקשרים, העני מת מרעב. הקללה העצמית: נחום איש גם זו קילל את איבריו שלא חסו על העני – שעיניו יסומו, ידיו ורגליו ייקטעו וכל גופו יתמלא שחין. הקשר ללוט: הרב מסביר בשם הרמ"ע מפאנו שנחום היה גלגול של לוט, שלא למד מאברהם

אבינו את מידת החסד המיידית. כפי שלוט הגן על סדום ולא ניתן היה להפוך את העיר עד שיצא ממנה, כך הבית שבו שהה נחום איש גם זו לא יכול היה ליפול כל עוד הוא היה בפנים.

- רבנו הקדוש ויונתן בן עמסי (צדקה בשנת רעב) סיפור זה נועד להסביר את סדרי הקדימויות בצדקה: אוצרות התבואה: בשנת בצורת, פתח רבי יהודה הנשיא (רבנו הקדוש) את אוצרות התבואה והכריז שרק מי שלמד תורה יבוא ויאכל. התחפושת: תלמידו, יונתן בן עמסי, הגיע מחופש לעם הארץ שאינו יודע דבר בתורה. כשנשאל אם למד, השיב בשלילה על הכל וביקש: "פרנסני ככלב וכעורב" (שגם הם אינם יודעים תורה ובכל זאת הקב"ה זן אותם). החרטה: רבנו הקדוש נתן לו אוכל, אך לאחר מכן הצטער ואמר: "אוי לי שנתתי פתי לעם הארץ", משום שחשש שזה בא על חשבון עני שהוא תלמיד חכם.
- המנהגים של איוב (סוד הברכה) הרב מתאר את איוב כדמות מופת של חסד שמעבר לשורה: פיוס האלמנות: איוב היה מקפיד לא רק לתת צדקה אלא גם לשמח את האלמנות ("ולב אלמנה ארנין"). הברכה בממון: הגמרא מספרת שכל מי שקיבל מאיוב פרוטה - ממונו התברך. איוב היה תמיד משלם למוכר יותר ממה שביקש, או מוכר לקונה בפחות מהמחיר, ובכך היה גורם לשפע אצל כל מי שבא איתו במגע.

סיפורים אלו ממחישים את המסר המרכזי של השיעור: שהעיקר בצדקה ובמצוות אינו רק המעשה הטכני, אלא השמחה, הפיוס והכבוד שמעניקים לזולת.

הסיפור על **רבי נחמיה** והעני מובא על ידי הרב כדי להסביר את גדרי המצווה של "דֵּי מַחְסֹרוֹ אֲשֶׁר יֶחְסַר לוֹ" - החובה לתת לעני את מה שהיה רגיל אליו בבית הוריו העשירים.

להלן פרטי הסיפור כפי שמתוארים במקורות:

- **העני ולוח הזמנים שלו:** מדובר היה ב"עני בן טובים", אדם שירד מנכסיו אך היה רגיל בבית אביו לרמת חיים גבוהה ביותר. כשרבי נחמיה שאל אותו במה הוא רגיל לסעוד, השיב העני כי הוא רגיל לאכול **תרנגולת פטומה ויין ישן**.
- **הסעודה אצל רבי נחמיה:** לרבי נחמיה עצמו לא היה עושר כזה בביתו, והדבר היחיד שהיה לו להציע לעני היה **עדשים**. רבי נחמיה "גלגל" עם העני באכילת עדשים, אך כיוון שהעני לא היה מורגל באוכל פשוט כזה, הוא חלה ומת כתוצאה מהשינוי התזונתי.
- **תגובת רבי נחמיה:** כשראה רבי נחמיה שהעני מת, אמר את המשפט המפורסם: **"אוי לו לזה שהרגו נחמיה"**.
- **ההסבר הרוחני:** הרב מסביר (בשם ספר "בינה לעיתים") כי רבי נחמיה לא הצטער על עצם המוות כתוצאה מהעדשים, אלא על כך שהעני **"פינק את עצמו"** יתר על המידה. למרות שההלכה מחייבת לתת לעני את מה שהוא רגיל לו (כפי שעשו אנשי הגליל שהיו שוחטים בהמה בכל יום עבור עני כזה), במקרה הספציפי הזה נחשב הדבר לפינוק מופרז שהביא עליו את מותו כשלא היה ניתן לספקו.

הרב משווה זאת למקרים אחרים, כמו **הלל הזקן** שקנה לעני סוס לרכוב עליו ורץ לפניו, או **רבא** שזכה שדווקא כשהגיע אליו עני שביקש תרנגולת פטומה, הגיעה אחותו שלא ראה 13 שנה והביאה לו בדיוק את המאכלים הללו, ובכך נפתרה הבעיה מבלי להכביד על קופת הציבור.

על פי תיאורו של הרב בן ציון מוצפי, אביו, הרב סלמן מוצפי זצ"ל, הפגין מסירות יוצאת דופן ומרגשת במצוות כיבוד אם, במיוחד לאחר שקיבל "תוכחה" מדודו, חכם יהודה צדקה.

להלן תיאור הנהגותיו של הרב סלמן במילותיו של הרב:

◆ התחרות בין האחים על אירוח האם

בניגוד למציאות המוכרת לעיתים בימינו, הרב מציין כי בין האחים של אביו שררה אווירה של "מלחמה" חיובית:

היו רבים על הזכות: האחים היו "רבים" ביניהם, כשכל אחד מהם רצה בכל ליבו שהאם תשהה דווקא בביתו. הרב מוסיף בנימה של ביקורת על דורנו כי זה היה "הפוך מהיום".

סידור התורנות: כדי לפתור את המחלוקת, קבע הרב סלמן תורנות שנתית מסודרת בין האחים. כבכור האחים, הוא ויתר להם על החודשים הראשונים ולקח על עצמו את סוף השנה – חודשים תמוז, אב ואלול.

◆ הנהגת הכבוד בבית

כשהגיע תורו של הרב סלמן לארח את אמו, הנהגתו בבית הייתה מעוררת השתאות:

קימה מלוא הקומה: בעקבות דברי חכם יהודה צדקה, הרב סלמן החל להקפיד לקום "מלוא קומתו" בכל פעם שאמו עברה בבית. בנו מתאר זאת כמראה "מפחיד"

בעוצמתו – לראות את אביו, שהיה נחשב בביתו כ"מלך", נוהג בעצמו כעבד בפני אמו.

שירות אישי בארוחת הצהריים: למרות שלא היה רגיל להיות בבית בשעות הצהריים, הרב סלמן היה מופיע במיוחד כדי להגיש לה אוכל. הוא היה ניגש למטבח, מכין לה בעצמו צלחת עם עוף ומרק, ומביא לחם שחומם במיוחד.

איסור על עזרה מאחרים: הרב סלמן היה מביא לאמו כלי לנטילת ידיים ומגבת, ואסר בתוקף ("אוי ואבוי") על כל אדם אחר בבית לסייע לו בכך; הוא רצה לקיים את המצווה בעצמו.

ה"שוטר" ליד השולחן: לאחר הגשת האוכל, הוא היה עומד לידה "כמו שוטר" וממתין עד שהיא תסיים את כל הארוחה, והיא הייתה אומרת לו: 'אני לא צריכה אותך פה, אני צריכה אותך בעולם האמת. יש לי את האחים שלך, הם מכבדים אותי, מה אתה עושה לי?'"

הרב מסביר כי היא הצטערה על כך שהוא מבטל מזמנו היקר ללימוד תורה כדי לשרת אותה, כיוון שהיא "הייתה אוהבת תורה" ורצתה שזכויות הלימוד שלו יעמדו לה "בעולם האמת", בעוד שאת הטיפול הפיזי היא ביקשה להשאיר לאחים האחרים

למרות דבריה אלו, הרב סלמן המשיך לעמוד על שלו ולשרת אותה באופן אישי, מתוך הבנה שזוהי חובתו כבן לקיים את המצווה בשמחה ובהידור

הרב מסכם כי הנהגה זו נבעה מהבנת החשיבות של קיום מצוות ב**שמחה** וב**הידור**, וכי בזכות "הדבר הזה" (הדיבור והיחס המכבד) זוכה האדם לברכה בכל מעשה ידיו.

רשימות

רשימות

רשימות

הסודות להצלחה שלך

לתת, לאהוב, לצמוח

www.yoursuccesstoolbox.com

סרקו לאתר

לכל החוברות באתר